

említeni. Fejtegetni kellett volna többek között azt is, hogy az ember érzelmileg egyre primitívebbé válik, érzelmi igénye majdnem olyan, mint a taránd-szarvas gyomra, — ahogy Kemény Zsigmond mondja — vagyis a legegyszerűbb táplálékkal is megelégszik. Hangsúlyozni kellett volna azt is, hogy

a mai ember, tisztán etikai szempontból, alig haladja meg a neandervölgyi embert, vagy talán még som haladja. Mindezek fejtegetése azonban itt nem lehet célunk. Csak rá akartunk mutatni arra: a mai ember lelkében zavar van, romok vannak, amiket fel kell építeni és szemét is van, amit ki kell takarí-

tani. A mai ember derékig a földben áll és túlzottan megfogadta Nietzsche biztatását: Testvéreim, maradjatok hívek a földhöz! Igen, szükség van erre, de nemcsak erre. A lélek több, mint a biológiai adottság, a szellemet nem elégítheti ki a földhözragadt materializmus. Adjuk meg a léleknek, ami a léleké.

Bálint Sándor:

## Népművészet és mai magyar élet

Magyarság és modernség összehangolása napjaink egyik legsűrűbb, legnehezebb, de éppen ezért legszebb feladata. A kérdés sokrétű, itt csak egy mozzanatra mutatunk rá: hogyan valósíthatjuk meg a hagyomány és korszerűség kettős követelményét a mai műveltség magyar környezetében, lakáskultúrájában?

Mindenekelőtt sietünk kijelenteni, hogy a népművészet folklorizálását nem az utánpótlásban látjuk, hiszen életünk és korunk a parasztvilágához képest megváltozott. Az a tárgy, amelynek a parasztleletben gyakorlati hivatása, szerepe volt, merő dísz tárgyává válik elveszti jelentését a nagyvárosi lakásokban. Éppen ezért sokkal inkább megértjük a népművészet lényegét és szolgáljuk fennmaradását, ha rájövünk, hogy a népművészet — éppen úgy, mint a heroikus középkori művészet, vagy a céheség remeklése — műtárgyként nem él önálló életet, hanem a használati tárgyakat alakítja művészivé és ezzel a klasszikus paraszti környezetet meghitt szépségűvé teszi.

A népművészetet tehát akkor szolgáljuk igazán, ha átvesszük a paraszti környezet, berendezés, artisztikus célszerűségét. Ezért van egy régimódi tisztaszoba és a legmodernebb lakásberendező művészet alkotásai között valami titokzatos azonosság, a művészi szándék egyezése és jelenléte. Az intim közösségben élő paraszti család igényeinek a „kombinált” szoba felel meg, ugyanaz, ahova a meleg otthon után sóvárgó városi ember a polgári lakások sivársága és széttagoltsága után eljutott. Nem véletlen tehát, hogy a paraszti lakás szelleméből olyan gazdag ihletet merítenek a modern építészet úttörői. Szívesen rakják a legmodernebb lakásokba is a parasztkemence változatait. A kemence szerkezetét évszázadok paraszti ízlése és tapasztalata formálta széppé és gazdaságossá. A modern építészet újra fölismeri benne egyrészt a lakásdekoráció gazdag lehetőségeit, másfelől pedig a fűtés olcsóságát. A mestergereida sajnos az újabb parasztházakból már kezd kiszorulni, teherterít szerepét és a tagolás művészetében való hivatását azonban az új irányzat igazolja és szívesen alkalmazza. Említsük meg a parasztház fehérre meszelt falait, amelyek nyugalmat, derűt, tisztaságot sugároznak és amelyek semleges színükkel olyan hálisan emelik ki a tárgyak és képek tarka egyvelegét. Voltaképpen a modern lakások síma, világos falszínei is

ezt akarják. A példákat még folytatnunk kellene, de a lényegre talán már ennyivel is rámutattunk.

A korszerű magyar építészet — hála néhány kitűnő mesterünknek: Kós Károlynak, Árkay Bertalannak, Molnár Farkasnak, Kozma Lajosnak, Bierbauer Virgíliának, Padányi Gulyás Jenőnek és annyi másnak — már nem kénytelen ugyan az elismerésért küzdeni, de szélesebbkörű alkalmazása, mintegy népszerűsítése sajnos még jórészt mindig a jövő feladata. A multszázadbeli empire volt az architektúrának eddigi utolsó heroikus és egyetemes, falutvárost átjáró stílusa. Arról, ami azóta történt és részben történik még napjainkban is, művészi és népi értékelés szempontjából jobb nem is beszélünk. Mind többen vágyunk olyan falu- és városkép után, amelyben magyarság, művészet és korszerűség természetes egységben találkozik egymással. Ez a természetes és gazdag egység azonban megköveteli a tájhagyományok ihletését és művészi értékelését.

Oktalanság például az Alföldön, vagy Dunántúl székelykaput állítani, ugyanakkor az alföldi és dunántúli kéznéllevő, tehát természetes tradíciókat semmibe se venni. Ez a szemlélet nyilvánvalóan a magyar parasztház artisztikus célszerűségének elcsúszásával, de semmiképpen sem külsőségeink szolgáló utánpótlásával lehetséges. A modern architektikus szemlélet is lényegében jóváhagyta a paraszti építészet művészi ökonomiáját.

A népművészet másik nagy tanulása a kézimunka (hímzés, faragás, festés, stb.) fölfedezése és elismertetése a gyárilakás lelketlen tömegcikkeivel szemben. A parasztművészet, vagy a régi céhesipar legigénytelenebb darabjából is lélek, teremtő tehetség, az alkotás derűje sugárzik: a szériákban gyártott „műtárgyakon” hiába keressük az egyéniség kiváltságát. A Ruskin, nálunk Körösföldi Aladár és Nagy Sándor hatására kivirágzó modern magyar iparművészet, akár a bútortipart, akár a kerámiát (Gorka Géza, Kovács Margit), akár a női kézimunkát, szőnyegszövést (Szabó Éva, Pekár István) tekintjük, világgraszoló teljesítményekre lehet büszke. Sajnos azonban mindezeknek túlnyomórészt a magyar úri lakásokban hiába is keressük. Korunk nyárspolgársággal fertőzött ízlése általában megelégszik a hamisított matyó hímzéssel, a hivalkodó magyar perzsával, a Badár Balázs-féle mű-

magyar kerámiával, a herendi gyár népszínmű-figuráival, Budapesten szakmányban gyártott kulacsokkal és fokosokkal. Magyarságunkat népművészetünk ezekkel a külsőségekkel semmi esetre sem tápláljuk, stb. hamarosan hamis illúziókba ringatnak bennünket. Az ízléstelen magyarkodás helyett a magyar tehetőség modern alkotásaihoz fordulunk, amelyek ösztönös biztossággal olvasztják magukba a kollektív népművészet szellemét. Tehát inkább Gorka Géza, mint Badár Balázs inkább modern bútor, mint „magyar szoba”, inkább közönséges székelyföldi, vagy dorozsmai rongypokróc, mint magyar perzsa.

Ismételjük, népművészetünket akkor értjük meg és szolgáljuk igazán, ha nem külsőségeikben utánozzuk, hanem igazi funkcióját fölismervük, saját használati tárgyainktól is megkivánjuk a művészi, célszerű, nemesen egyszerű formákat. Úgyis magyarrá teszi őket alkotóik ösztönös magyarsága, a színekben és vonalakban megnyilatkozó nemzeti formanyelvi önkéntelen és éppen ezért bensőségesen megnyilatkozó nemzeti formanyelvi önkéntelen és éppen ezért bensőségesen megragadó hatása.

Ez a leegyszerűsödés a régi magyar kollektív életformának korszerű újjászületését készítené elő és háttérbe szorítaná a színpadias erőlködésekben, nyárspolgári gicscekben megnyilatkozó állandó dualizmust és előidézhetné az igazi egyéniségnek, igazi alkotásnak napjainkban annyira megfosztott becsületét. Ez az új műízlés kétségtelenül hozzájárulna az igazi kollektívum (=vallásos nemzet) és az igazi individuum (=tehetség) sóvárgott szövetségéért.

Ez a leegyszerűsödött, de gazdag magatartás fog jövő feladataink megoldásához is hozzásegíteni. Multunkban meg tudjuk különböztetni, hogy mi az örök lényeg és mi a korszerűtlen külsőség. Ez utóbbit is érdeme szerint megbecsüljük, mint emléket, vagy ereklyét, de elég erősnek és hivatottnak érezzük magunkat ahhoz, hogy újszerűen is kifejezzük és megvalósítsuk magunkat úgy, ahogy a mi életünk, a mi korunk, a mi munkánk parancsolja. Ezért elutasítunk magunktól mindenn rosszulértelmezett historizmust és népiességet és szembe merünk nézni a jelen kötelességeivel, meg a jövő feladataival, mert az örök magyar adományokat és készségeket ma is vérünkben érezzük.

Zempléni Fodor József:

### HÚSVÉT MÁSODNAPJÁN

„Hasad a szép hajnal,  
Mutatja sugarát,  
Víg szívvel és szájjal  
Dicsérjük az Atyát,

Az Atyaistennek  
Imádandó Fiát,  
Hogy el hagyta érnt  
Húsvét másodnapját.”

Így szólt a mondókánk,  
Haj, zengett az ének,  
Dagadt nyakkal fújtuk,  
Három kis legények,

És amíg csak győzte  
Az üvegek szája,  
Illatot szórtunk a  
Lányok parkocsára.

Mikor a harangot  
Húzták bemenőre,  
Harminc pirostojás  
Volt a keszkenőbe.

Olyan voltam, mint egy  
Igazi hadvezér,  
Elöttem a falum,  
Kifosztott csatatér.

Fényes csizmám szárán  
Táncolt a napsugár,  
Boldogabb tán nem is  
Lehettem volna már.

Kidüllesztett mellem,  
Hetykén, büszkén léppe  
Vitettem zsákmányom az  
Anyám kötényébe.

Apám is megdicsért:  
Derék dolog, látod,  
Meghódítod még te  
Az egész világot.

Csak kétszer tíz húsvét  
Maradt el mögöttem,  
Világhódításra  
Mióta eljöttem.

Csak kétszer tíz húsvét,  
S szemem már nem ragyog,  
Húsvét másodnapján  
De magam is vagyok.

Nem fénylik már csizmám,  
Elnyűtt cipőm sáros,  
Fojtogat, taszigál  
Az idegen város,

Itt felelek a  
Húsvéti haranggal,  
Hej, apró legények,  
Hej, hasadó hajnal.

Hány barátodnák  
küldted már el a

„Szegedi Híd”-at